למפרע דגיטא דהא לאו גיטא הוא ועביד ליה עבודה בשני בתים אלא דאמר לה הרי זה גיטיך על מנת שתמות חברתיך ודילמא מייתא חברתה והוה ליה גיטא דהא גיטא וקם ליה בלא בית אלא דמגרש להו לתרוייהו לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך ולחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת ודילמא לא מייתא חברתה ולא עיילא היא לבית הכנסת והוה ליה גיטא דתרוייהו גיטא וקם ליה בלא בית אלא לחדא אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות חברתיך ולחדא אמר לה ה"ז גיטיך על מנת שאכנס אני לבית הכנסת דאי מייתא הא קיימא הא ואי מייתא הא קיימא הא מאי איכא למימר דילמא מייתא חברתה בפלגא דעבודה ועבד ליה עבודה למפרע בשני בתים אי חזי לה דקא בעיא למימת קדים איהו ועייל לבית הכנסת ומשוי לגיטא דהא גיטא למפרע מתקיף לה רב אסי ואיתימא רב עוירא אלא מעתה שתי יבמות הבאות מבית אחד לא יתייבמו יבמתו [א]ריבה מתקיף לה רבינא ואיתימא רב שרביה אלא מעתה ארוסה לא תתייבם [א][2]החוצה [ב]לרבות את הארוסה [ג] תנו רבנן [ב]כהן גדול מקריב אונן [ד]ואינו אוכל [ג] רבי יהודה אומר כל היום מאי כל היום אמר רבא לא נצרכה אלא להביאו מתוך ביתו אמר ליה אביי השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה דתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר [ה]יגמור ואת אמרת מייתינן ליה מתוך ביתו אלא אמר רבא מאי כל היום

לומר

אם מתה חבירתה. קיימא הך דהאי גיטא גט [ד]: **שלא תכנסי כו'.** ביום הכפורים: **אלא מעתה.** כיון דאמרן לעיל [ע"א] ביתו אין כאן שתים במשמע: **שתי יבמות הבאות מאדם אחד.** שהיה לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן דהא בית אחד כתיב: **ארוסה לא תתייבם.** דהא בית כתיב ואת אמרת לעיל כל כמה דלא כנים לה לאו ביתו היא: **מקריב אונן.** דרחמנא שרייה דכתיב (ויקרא כא) לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא ולא יחלל וגו'. ודרשינן לה בשחיטת קדשים (זבחים טז.) במת אביו ואמו [א] ואינו צריך לצאת מקדושתו כלל להיות עומד ומקריב כי לא חילל עבודתו בכך ומינה ילפינן [שם] הא כהן הדיוט שלא יצא חילל: **ואינו אוכל.** שלא הותרה כאן אלא עבודה וקדשים אסורין לאונן [ה] קל וחומר ממעשר הקל שאמרה תורה (דברים כו) לא אכלתי באוני ממנו: **להביאו מתוך ביתו.** מצוה הוא שיביאוהו למקדש לעבוד כל היום כדי לפכח צערו וה"ק ר' יהודה כל היום יהא עסוק בהקרבה: **השתא לרבי יהודה אפוקי מפקינן ליה.** להדיוט אונן אפילו התחיל בעבודה אלמא ר' יהודה בהקרבת אנינות לחומרא ורבנן לקולא וגבי כהן גדול החליפו שיטתן: **היה עומד ומקריב.** בכהן הדיוט קאי:

אלא לחדא אמר לה על מנת שאכנס לבית הכנסת. *דאע"ג דכבר הקשה לו דילמא לא עיילא לבי כנישתא ה"מ גבי דידה שהנשים עצלניות הן אבל כהנים זריזין הן וכ"ש כהן גדול דזריז טפי ולא ישכח ועוד גבי דידה חיישינן טפי לפי שהיא תדירה בכאן נראות אם לא תמות חבירתה שתיכנס היא לבית הכנסת דאטו בכפה תלו לה: **לחדא** אמר לה על מנת שאכנס כו'. פי' ולשניה אמר על מנת שלא תמות חברתיך דתו ליכא למיחש למידי דאי מתה השניה בפלגא דעבודה עייל לבית הכנסת והוה ליה גיטא למפרע וליכא שני בתים ואי לא מייתא לא הא ולא הא הויא ליה דקמייתא גט ולא ליעול לבית הכנסת ואי מייתא קמייתא בפלגא דעבודה כיון דשניה לא מייתא דלמיתה דתרתי לא חייש הויא לה מגורשת למפרע ולא ליעול לבית הכנסת אבל אי לא מגרש אלא לאה ואמר לה על מנת שאכנס לבית הכנסת ולא אמר לרחל מידי דילמא מייתא רחל בפלגא דעבודה והיכי ליעביד אי עייל לבית הכנסת קם ליה מכאן ולהבא בלא בית ואי לא עייל לבית הכנסת הרי עבד מקצת עבודה בשני בתים הלכך לא אפשר בע"א וגם הלשון משמע כן מדקאמר לחדא אמר לה מכלל דאף לשניה אמר והתנה עמה בירושלמי משמע אשה אחרת מתקינין לו מזמנין אותה שאם תמות אשתו ביום הכפורים שיקדש זאת ביוה"כ ופליג אגמרא דידן דפריך התם ויקדש מאתמול דמשמע ליה מתקינין בהזמנה בעלמא ומשני וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טז) ולא בעד שני בתים ופריך ולא נמלא כקונה קנין בשבת ומשני משום שבות התירו במקדש א"כ תיגלא הדא אמרת הלין דכנסין ארמלן צריך לכונסן מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת נ"ל לפרש בתולה שיש לה חופה מבעוד יום משעה שנכנסה לחופה קנאה לכל דבר להכי מותר לבא עליה בשבת אבל אלמנה שאין לה חופה ואינה נקנית לבעלה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אלא ע"י ביאה צריך לבא עליה מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת ואפילו את"ל שיש לאלמנה חופה קודם ביאה נ"ל דיחוד שמתייחדת עמו הייני חופתה וזה יש לעשות קודם השבת אבל בתולה משילתה בהינומא הויא חופה שלה וזה היו רגילין לעשות ביום אבל לא היו מייחדין אלא בלילה סמוך לביאה והשתא קאמר בירושלמי הלין דכנסין ארמלן צריך לייחדן מבעוד יום דיחוד שלה הייני חופה וכן נראה לי יותר לומר דלאלמנה נמי אית לה חופה קודם ביאה ויש ליזהר כמאי דפרישי' שהכונס אלמנה צריך לייחדן מערב שבת אחר ברכת הנשואין: **ולחדא** אמר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תכנסי לביהכ"נ. דהשתא אי מייתא בפלגא דעבודה כיון דלא עיילא לביהכ"נ הוה מגורשת למפרע וליכא שני בתים: **ודילמא** לא מייתא חברתה ולא עיילא לבית הכנסת. נ"ל דל"ג דלא עיילא היא דהא מדלא קאמר על מנת שלא תיכנס חברתיך לבית הכנסת אלמא דמיירי דאמר ללאה ע"מ שלא תמות רחל ולרחל אמר על מנת שלא תיכנס היא עצמה לבית הכנסת וא"כ הכי פריך ודילמא לא מתה רחל ולא עיילא רחל לבית הכנסת ואי הוה גרס היא משמע ודילמא לא מתה רחל שהיא חבירתה של לאה ולא עיילא היא לאה הא דנקט גבי דידה על מנת שלא תכנסי לבית הכנסת וכסמוך גבי דידיה על מנת שאכנס י"ל דלא הוה מצי למימר גבי דידה על מנת שתכנס בשעה שהיא בריאה דאינה רשאה ליכנס לבית הכנסת דילמא מייתא חברתה וקם ליה בלא בית וכשתהיה חולה ונטויה למות אינה יכולה ליכנס אע"פ שהיה יכול להתנות תנאי אחר שיוליכוה לבית הכנסת מ"מ השתא מיהת לפי תנאו לא הוה מצי למימר איפכא וגבי דידיה ניחא דמצי למימר על מנת שאכנס ניחא ליה טפי למימר מלומר שלא אכנס משום דפריך וקם ליה בלא בית והשתא ניחא ליה טפי לשנויי על מנת שאכנס דליכא למיחש כולי האי דילמא עביד מעשה ועייל וקם ליה בלא בית וקל להבין: **היה** עומד ומקריב ושמע שמת לו מת וכו'. רש"י פירש בכהן הדיוט איירי ודחק עצמו לפרש לפי זה ול"נ דבכהן גדול איירי אף על גב דכ"ג מקריב אונן ה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן ס"ל לרבי יהודה מניח עבודה ויוצא ואל תתמה דהא מפקינן גזירה שמא יאכל אלמא אע"ג דכ"ג מקריב מדאורייתא כל היום [ו](מודו) ביה רבנן א"כ ברייתא נמי איכא למימר מעיקרא דבכ"ג איירי ומדרבנן ועוד לכאורה משמע היה עומד ומקריב אע"ג דאכתי לא התחיל בעבודה אלא עבודה בידו והיכי קאמר ר' יוסי יגמור והלא כהן הדיוט אונן מחלל עבודה וכן משמע בתוספתא דזבחים (פי"א) דתנא אבל כהן הדיוט שהיה מקריב ומת לו מת מניח עבודה ויוצא וליכא מאן דפליג והא דפליגי בשמעתא רבי יהודה ורבי יוסי איכא למימר בכ"ג פליגי: [ז]**שאינו** עובד עבודה כל היום. וה"פ כל היום שיין אכילה להקרבה כמו שאינו אוכל כך אינו מקריב הא בלילה מקריב ואינו אוכל ולא גזרינן דילמא אתא למיכל דאנינות לילה דאבילות דרבנן והיא גופה גזירה ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה ולא הוה מצי לשנויי דכל היום אאינו אוכל קאי הא בלילה אוכל דהא ס"ל לר' יהודה בפ' טבול יום (זבחים דף צט:) דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא ודיום קבורה דרבנן והא דמפסיק כל היום אבל לילה לא היינו דיום קבורה דאי דיום מיתה הא שמעינן ליה לרבי יהודה בפ' טבול יום דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא וא"כ ניגזור דילמא אתי למיכל מיניה:

למזה

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"א מהלכות יום הלכה ט:
נג ב שם הלכה א:
נד ג מיי' פ"ב מהלכות ביאת מקדש הלכה ו:
נה ד שם הלכה ח [ופ"י מהל' מעה"ק ה"כ]:
נו ה מיי' פ"ב מהל' ביאמ"ק הלכה ו:

◆

תורה אור השלם

1. ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: דברים כה ז
2. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה

◆

מוסף רש"י

החוצה לרבות את הארוסה. שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה ליבם כבעולה, וחוצה משמע מילתא, שלא נתקרבה עדיין לביאה (יבמות יג:). כהן גדול מקריב אונן. מדאמר לו אהרן למשה (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום ולא אמר למשה והקרבתי, מכלל דהקריבה באנינות ולמדנו דכ"ג מקריב אונן (מו"ק יד:). דכתיב ומן המקדש לא יצא, ולא יחלל, ולמדו דכהן אונן אפילו הכי מקדושתו לא יצא ולא יחלל, כלומר לעבודתו שיעבוד באנינות לא תתחלל, הא אחר שלא יצא חילל (ב"ק קי.). ומן המקדש לא יצא, אינו צריך לצאת מן המקדש במיתת אביו ואמו, ולא יחלל שעבודתו אינה מחוללת (זבחים צט.).

◆

רבינו חננאל

ומנו יש להו לתרווייהו על הגט, ללאה אומר לה הרי זה גיטיך על מנת שלא תמות רחל חברתך ואם מתה רחל לא יהיה גיטיך ואת אשתי. ולרחל אומר לה הרי זה גיטיך על מנת שאכנס לכנסת, אם אבא לכנסת הרי את גרושה מכי. ואם לא אכנס לא יהא הגט. גט. אם מתה רחל בטל הגט, ונשארה לאה אשתו. ואם מתה לאה נשארה רחל באי זוג אצלו שהרי לא נכנס בכנסת. מאי איכא למימר דילמא מתה רחל בפלגא דעבודה ונמצא שהיתה בחצי העבודה רחל אשתו, וכיון שמתה עכשיו בטל הגט ונמצאת לאה אשתו, ונמצאת העבודה בשני בתים. [כשבא] להביא לו בעבודה רואה אם היא יחל נוססת מקדים ועייל לכנסת ונתקיים הגט ונמצאת לאה לבדה אשתו. ירושלמי ולא נמצא קונה אשה ביום הכפורים, משום שבות התירו במקדש. מתקיף לה רבינא אם שום דכתיב ביתו [אינו] רשאי להיות לו שני נשים, יבמה: דכתיב בה אשר לא יבנה את בית אחיו אם יש לו שתי נשים לא תתייבם אפילו אחת מהן. ודחי יבמתו יבמתו ריבה, כלו' היה לו לכתוב [א]ועלתה יבמתו ועלתה יבמה השערה, יבמתו דכתב למה לי, אלא אפי' יש שם שתים ועלתה אחת מהן יוא יבמתו והדין יבמה. ואקשינן חוב כיון דאמר כניס לה והדר מגריש לה על תנאי, כלומר אינה נקראת בית עד דכניס לה, וארוסה לא תתייבם דהא אינה בית, ודחי לא תהיה אשת המת החוצה כתיב, החוצה לרבות הארוסה. ת"ר כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל ר' יהודה אומר כל היום. ובא רבה לומר כל היום כולו אפילו אם הוא בביתו מביאין אותו ומקריב כל היום. איני והתניא היה עומד ומקריב על גבי המזבח ושמע שמת לו מת מניח עבודתו ויוצא דברי ר' יהודה, ר' יוסי אומר יגמור. השתא לר' יהודה אפוקי מפקינן ליה ואת אמרת מייתינן ליה מתוך ביתו כדי להקריב. אלא מאי כל היום.

מסורת הש"ס

א) [עי' פרש"י דיבמות יג: דחוצה משמע חלוצה שלא נתקרבה עדיין לביאה], ב) הוריות יב: זבחים לט. תוספתא זבחים פי"א ה"ב [מו"ק יד: ב"ק קי.], ג) [פלוגתא דר"י לא נזכר במשנה], ד) [ע"כ שייך לע"א], ה) [שבת כה.], ו) ל"ל נוטר, ז) שייך לדף יד.

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלא לחדא. דאע"ג דכבר הקשה לו. לא זכיתי להבין הא אין אפשרות לה לילך לבהכ"נ דלא דבטל גיטה והוי כלא גירשה כלל דהדרה התשש שמא תמות יעשה העבודות עד שעת מיתתה בב' בתים, ואם נאמר דס"ל לתוס' דלישנא דלאמרינן ולא עיילא משמע דקאי על דלמא ומדלא פרכינן כפשוטו דהא א"א לה למיעל לבהכ"נ ע"כ דהתנאי היה דלא תכנס לבהכ"נ היום ומחר ואי לא מייתא גיטה דחברתה גיטה והיא הולכת אחר עבודת היום לבהכ"נ ובטל גיטה. אבל יקשה מירושלמי לפי שאינה תדיר וכו' מה לה בידיעה מחברתה כל שהיא לא מתה ממילא חברתה מגורשת וצריכה היא לילך לבהכ"נ ומה לנו אם חברתה בחיים אם לא הא כיון דחברתה מגורשת צריכה היא לילך לבהכ"נ לבטל גיטה וצ' יליד עיוני:

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מקריב אונן כו' במת אביו ואמו שאינו צריך לצאת מקדושתו כלל ויכול להיות עומד:

◆

תוס' ישנים

מתוקן אבל גבי מיתה אי אפשר לתקן אותה משעה דאין לדבר סוף י"ל דלף דגבי מיתה אי אפשר לתקן אותו נמי יש קצת לדבר סוף כשלא אי ארגע מיתה ולהכי פריך כיון דחיישינן לטומאה שטלל לתקן מיתה נמי תוכל לתקן ע"י שלש נשים אי ארגע יהיה לדבר סוף ומשני טומאה שכיחא וכו': ולא בעד שני בתים. ומה שכתוב (דה"ב כד) וישא לו יהוידע נשים שתים ויולד בנים ובנות שמא ביוה"כ היה מגרש אחת מהן וצ"ע: אלא דאמר לה הא גיטיך על מנת שתמותי. ה"ה דהוי מצי למפרך יכי האי גוונא מי הוי גיטא והאמר רבא הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין כו' כדלקמן ועוד דאי מתה אין צריך כלל שתהא מגורשת ואי משום תחילת עבודה דבעינן נשאת אחת מ"מ למה יש לו להתנות כלל על מנת שתמות כ"ש שאם לא תמות שצריך לגרשה יותר כיון שלא תמות חבירתה: ע"מ שלא תמות. והוה מצי למיפרך נמי ניחוש דילמא מתה והויה ליה שני בתים תלויה שעה: על מנת שתמות אחת מהם. הא לאו שינויא הוא דאי מתה קמייתא נמצא שמתה ואת (ואת) מגורשת והויא ליה בלא בית: כל ימי חיי ומיתי. אומר ר"ת דלא גרס כל ימי חיי דבפרק בתרא דגיטין (דף פג.) פריך מאי שנא מכל ימי חיי פלוני ומסיק כל ימי חיי וימי חיי פלוני הרי זה כריתות ימיכו י"ל הכא לפי שעות שהיה סובר שם מתחלה נקטע כאן: דילמא מתה חבירתה בפלגא דעבודה. להכי לא נקט דילמא מתה בסוף היום יהויא לה כולה עבודה בשני בתים משום דאפילו התנה על מנת שלא תמות ולהאחר אחר עשיה מ"מ יש לחוש דילמא מתה בפלגא דעבודה: ע"כ שייך לע"א

דאמר לה ע"מ שתמות חברתך. והוה מצי לאקשויי ודילמא לא מתה חבירתה והויא לה עבודה בשני בתים אלא יש קושיות הרבה כשמועה ואינו חושש עד לבסוף שמעמידו על האמת לפירש הקונטרס גופיה: דילמא לא מתה חבירתה ולא עיילא איהי לבהכ"נ, וא"ת מ"מ אם לא מתה חבירתה יוליכוה בעל כרחה לבהכ"נ ותתגרש י"ל דס"ל לתלמודא כיון שבדעת אחרים הדבר תלוי שמא לא תלך: מאי איכא למימר שמא מתה חבירתה בפלגא דעבודה אי חזו כו'. ודוקא לתרווייהו אבל אם לא אמר אלא לחדא הרי זה גיטיך על מנת שאכנס אני לבהכ"נ איכא למיחש שמא תמות חבירתה בפלגא דעבודה ואי לא אזיל לבהכ"נ עבד פלגא דעבודה בשני (בתים) ואי עייל [illegible]

[illegible]

א) נ' לא דל"ל היה לו לכתוב ועלתה השערה ועלתה יבמתו השערה דלמה לי יבמתו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones